

Ze stránek Vyšší odborné školy sociálně pedagogické a teologické (JABOK) se dozvídáme, že nás 5. 9. 2016 po krátké nemoci nečekaně opustila

PAEDDR. MARIE VORLOVÁ

Marie Vorlová patřila ke klíčovým pracovníkům školy, po dvacet let se podílela na rozvoji Jaboku, především na koncepci oblasti sociální práce a sociální politiky, vedla katedru sociální práce a byla stále činná v řadě grémií, které se této oblasti týkají, např. v Asociaci vzdělavatelů v sociální práci, v Radě pro rozvoj sociální práce (řadu let jako hlavní koordinátorka) v pracovní skupině Ministerstva práce a sociálních věcí pro tvorbu profesního zákona o sociální práci, podílela se na tvorbě studijního programu Evangelické teologické fakulty UK. Do poslední chvíle přicházela s inovativními myšlenkami a nápady jak je uskutečňovat, zejména v oblasti propojení sociální práce s přírodou (zahradní terapie, sociální zemědělství, green care).

Marie Vorlová se snažila nevtíravým způsobem udržovat křesťanského ducha školy, pečovat o osobní vztahy mezi učiteli i mezi studenty a výrazným způsobem se aktivně podílela i na estetické stránce školního prostředí.

Vztah k přírodě, zejména k rostlinám, a vztahy k lidem byly pro Marii neoddelitelně spojeny.

Obdobné zprávy pak můžeme číst i na stránkách Ministerstva práce a sociálních věcí ČR, Asociace vzdělavatelů v sociální práci, časopisu Sociální práce a Sociálna práca a jiných. Proto jsme se rozhodli k přejetému oficiálnímu sdělení JABOKu přidat ještě vzpomínky jejích kolegů, které o ní mohou z lidského hlediska říci více.

SVĚT PODLE MARUŠKY.

PAVEL PĚNKAVA, ODDĚLENÍ SOCIÁLNÍ PREVENCE, PRAHA 1.

Ve svém životě mám příležitost potkávat vzácné lidi. Jedním z nich byla a je Maruška Vorlová. S touto výjimečnou ženou jsem se osobně poznal za velmi zvláštních okolností. V roce 1994 jsem nastoupil na pozici sociálního kurátora do Střediska sociální prevence. Jednalo se o příspěvkovou organizaci Magistrátu hlavního města Prahy, která byla rozdělena do dvou oddělení¹. V jednom se sdružovali poradci pro národnostní menšiny² a druhé tvořili sociální kurátoři. Obě dvě oddělení zajišťovala plnění výkonu státní správy pro jednotlivé městské části. Po vstupním kolečku na obvodech, které musel absolvovat každý začínající sociální kurátor, mě vedení přidělilo do centrálního městského obvodu. Nastoupil jsem za situace, kdy hrozila delimitace poradců a kurátorů na jednotlivé městské obvody³.

Za plánem delimitace měla být tehdejší náměstkyně primátora pro sociální oblast a metodik kurátorů pro mládež dr. Marie Vorlová. Údajně měla zájem, aby sociální kurátoři byli na obvodech pohromadě v jednom oddělení s kurátory pro mládež. Tato změna mi byla prezentována jako velmi nežádoucí, protože by s největší pravděpo-

-
- 1 Středisko mělo svého metodika, právníka a psychologa
 - 2 takzvaní cikánští kurátoři
 - 3 tenkrát bylo pouze 10 městských obvodů

dobností jednotlivé úřady obvodních částí nezajišťovaly potřebné podmínky a autonomii pro výkon práce specialistů. Argumenty kurátorů pro zachování stávající organizace mi přišly celkem logické a mým služebně a i věkově starším kolegům jsem zcela důvěřoval. Za krátkou dobu mého působení ve Středisku jsem vůči nim získal velký respekt. Mezi sociálními kurátory bylo mnoho významných osobností a odborníků z řady oborů, kteří nastoupili v době tzv. normalizace. Za zmínku stojí například doc. Helena Schwarczová, doc. Jiřina Voňková nebo dr. Veverka. To mělo vliv na vytvoření velmi konzistentního a do současné doby platného konceptu postpenitenciární péče.

Pro mě osobně byl velkou inspirací v přístupu ke klientovi psycholog Josef Dobeš⁴. Právě on tehdy za mnou přišel s návrhem, abych se s ním na magistrátu zúčastnil jednání s doktorkou Vorlovou. Potřebovali jsme jí přesvědčit o tom, že sociální kurátoři v Praze musí bezpodmínečně zůstat pod centrálním vedením. Den před jednáním jsem byl nervózní. Poté co jsme vstoupili s Pepou do kanceláře s cedulkou „PaedDr. Marie Vorlová metodik oddělení péče o dítě“, jsem spatřil velice milou a kultivovanou dámu. Ještě než mi stačila podat ruku, prohlídla si mě od hlavy až patě a se slovy „Vás ještě neznám“ mě pozvala ke stolu. Postupně mi docházelo, že tato diskuze nebude vedena v rámci pozičního boje. Dokonce během našeho jednání, kdy jsem převážně pouze pokyvoval hlavou jako pejsek za oknem v „emběčku“, vyplynulo, že Marii Vorlové nejde o zrušení Střediska sociální prevence, ale o bližší spolupráci mezi kurátory pro mládež a sociálními kurátory.

Tenkrát jsem netušil, že Maruška bude vždycky pro mě vzdálený člověk nablízku. Sociální kurátoři v roce 1995 byli nařízením Rady Magistrátu hlavního města Prahy delimitováni na obvodní úřady, dnes úřady městských částí. Delimitace byla nevyhnutelná z důvodu vytvoření nové koncepce městské organizace, která měla převážně plnit úlohu koncepčního pražského pracoviště zajišťující servis jednotlivým městským částem. A protože agendy sociálních kurátorů a poradců pro národnostní menšiny vykonávajících přímou práci s klientem se neslučovaly s novou ideou fungování restrukturalizovaného subjektu, nebyl zájem ze strany zřizovatele zachovat dosavadní strukturu. Tento úmysl nebyl tenkrát sociálním kurátorům znám. Maruška v tom byla nevinně. Novým ředitelem Střediska sociální prevence byl jmenován sociolog dr. Matouš Řezníček⁵ známý svojí schopností vybírat si do svého týmu talentované odborníky. Do oddělení zabývající se problematikou rodiny a dětí přijal i Marii Vorlovou. Shodou různých okolností jsem byl také na částečný úvazek zaměstnán v Poradně pro osoby bez příštřeší. Díky tomu jsem se stal kolegou Marušky. Organizačně jsem podléhal přímo řediteli Střediska, protože jsem byl jeden z mála zaměstnanců vykonávajících přímou práci s klientem. S Maruškou jsme se začali vídat na společných poradách a snad to nebude znít příliš troufale, když si dovolím tvrdit, že mezi námi vznikla vzájemná sympatie.

Porady týmu probíhaly v Maruščině kanceláři, která byla specifická tím, že ve vás vyvolává pocit přítomnosti v botanické zahradě. Bylo tam mnoho různorodých květin, vlhko jako ve skleníku, někdy až dusno. Při pozdním příchodu některého z členů

4 v letech 2010/2012 se stal Josef Dobeš ministrem školství a tělovýchovy

5 PhDr. Matouš Řezníček od roku 1984 působil jako ředitel známého Výchovného ústavu pro mládež na Klíčově v Praze

pracovní skupiny totiž zavládla dusná atmosféra. Pan ředitel odložil poradou a věnoval se desítky minut výkladu toho, jak je v praxi nevhodné pro klienta, když odborník chodí pozdě.

Po odchodu dr. Vladimíra Mašáta, vedoucího koncepčního Oddělení pro rodinu a děti, se stala vedoucí Maruška a já jsem byl přeřazen pod její vedení. Maruška mi nechávala velký prostor pro výkon funkce a poskytovala mi širokou podporu. Mimo porady oddělení mě navštěvovala na detašovaném pracovišti a věnovala se mi individuálně. Téměř by se dalo říct, že mi poskytovala supervizi. Nikdy mi nic nevnucovala, pouze upozorňovala na věci, o kterých by bylo vhodné přemýšlet z jiného úhlu pohledu. Mimo tyto bezesporu vysoké kvality jejího vedení jsem si ještě vážil další typické vlastnosti. Maruška nebyla „pavlačová aktivistka“, člověka by ani nenapadlo, že by šířila důvěrné informace a postřehy o svých podřízených.

Středisko sociální prevence bylo v roce 1998 znovu restrukturalizované. Tehdy se sloučilo několik příspěvkových organizací Magistrát hlavního města Prahy do jedné zastrešující instituce⁶. Maruška odešla, já zůstal.

Netrvalo dlouho a Maruška mě oslovila z pozice vedoucího praxe na sociálně teologické škole JABOK. Domlouvali jsme spolu praxe studentů na našem pracovišti, vídali se na akcích pořádaných školou a sem tam jsem byl oponentem práce studentů, kterým ona dělala vedoucího. Vzpomínám si, že u jedné studentky jsme se značně odlišovali v posudcích. Já navrhoval o stupeň lepší hodnocení. Diskutovali jsme o bakalářské práci natolik, že nebylo poznat, kdo je vedoucí a kdo oponent. Nakonec jsme se tomu upřímně zasmáli. Dotyčná studentka mě po obhajobách, kterých jsem se nemohl z pracovních důvodů zúčastnit, navštívila a poděkovala mi. Maruška téměř celou obhajobu před komisí vysvětlovala, v čem se mi dva lišíme a co jí z mého posudku pomohlo pochopit studentčin záměr. To dokáže jenom člověk, který je sám se sebou vyrovnaný a nepotřebuje si před nikým nic dokazovat. Její studenti, kteří u nás vykonávali odbornou praxi, o Marušce nikdy neřekli nic hanlivého. Většinou se shodovali v názoru, že byla přísná, ale spravedlivá.

V roce 2014 jsem byl za Společnost sociálních pracovníků ČR zvolen zástupcem do Rady pro rozvoj v sociální práci, kde Maruška vykonávala práci koordinátorky. Maruška, kterou jsem znal, se na nikoho nepovyšovala a šlo jí o sociální práci, respektive o člověka. Imponovala schopností konstruktivního jednání i s obávanými hráči, kteří ovlivňují sociální práci. Když byla přítomná při různých jednáních v rámci připravovaného zákona o sociálních pracovnících a komoře sociálních pracovníků, vždy jsem zažíval pocit jistoty. Od prvního setkání v její kanceláři na magistrátu byla pro mě přítomná vzdáleně a přitom blízce v různých meznících mého profesního i soukromého života. Zvláštním způsobem jsme prožívali moje profesní krůčky, vstup do manželství, počátek a průběh studia, narození mých tří dětí, ale i její kantorskou kariéru od JABOKU k Evangelické teologické fakultě, úmrtí jejího manžela, absolvování zahradní terapie a další více či méně důležité události našich životů.

Ve světě podle Marušky Vorlové je otevřený prostor, kde si každý může připadat sám sebou. Její nenadálý odchod za jejím milovaným životním partnerem mě zastihl

6 Například ubytovna pro osoby bez přístřeší, zařízení Triangl pro osoby závislé na návykových látkách, Poradny pro rodinu, manželství a mezilidské vztahy a mimo dalších i pražský RIAPS.

jako většinu jejích přátel nepřipraveného. Jak řekl Radek Kuchař, odešla bez rozloučení od rozdělané práce. Cítím vděk za to, že jsem mohl ve svém životě poznat člověka, jako byla ona, učit se od ní a děkovat Bohu, že takoví lidé dělají z našeho světa rozkvetlou zahradu.

KDYŽ MÁ SOCIÁLNÍ PRACOVNÍK A STÁTNÍ ÚŘEDNÍK SOUČASNĚ ŠTĚSTÍ NA LIDI

RADEK SUDA, MPSV ČR

Za dobu své praxe jsem se setkal s velkým počtem sociálních pracovníků a pracovníc, kteří se s velkým zaujetím snaží o rozvoj profese. Měl jsem to štěstí, že jsem poznal i takové, kteří tak činili i navzdor opakovaným zkušenostem s neochotou či neznalostí společnosti i kolegů z jiných profesí. Jen na prstech jedné ruky ale lze spočítat ty, kteří to vše reflektují s jistou mírou nadsázky. Nerad musím připustit, že jich je o jednu méně. Byla to ztráta náhlá a nečekaná, a tak mnozí z nás mají v diářích napsaný termín společné schůzky, její studenti nedokončené práce a kolegové projekty. Avšak místo dokončení rozdělané práce nás čeká vyrovnávání se se smutnou skutečností náhlého odchodu PaedDr. Marie Vorlové, předsedkyně Rady pro rozvoj sociální práce, sociální pracovnice, vzdělavatelky i praktičky v oboru.

Troufám si tvrdit, že profesionální sociální pracovníci ztratili ve svých řadách někoho, koho já měl tu čest poznat jako obhájce sociální práce, sociálních pracovníků i podmínek pro profesionální výkon jejich činnosti. Jsem rád, že jsem měl možnost s ní, která byla původním vzděláním speciální pedagog, diskutovat o limitech daných paradigmaty těchto pomáhajících oborů. A právě Marie Vorlová byla jednou z mála, která otevřeně šla do toho, že objedeme republiku a položíme na stůl otázku: „Opravdu je zákon o sociálních službách dostatečným nástrojem k tomu, aby sociální pracovníci mohli vykonávat odborně správně, v souladu s etickým kodexem a bez vlastního ohrožení svou profesí v zájmu klientů, občanů a obyvatel České republiky?“ V té době se nedalo ani mluvit o nějaké politické podpoře. Představitelé státu ani nezaznamenali, že chtějí stavět 4. poschodí domu s názvem sociální ochrana nebo garance sociálních práv a přitom nemají základy, v přízemí je plno trhlín a 3. patro nefunguje. V té době se však dalo očekávat to, co následovalo. Vystřízlivění z nového zákona o sociálních službách. Reflexe, že regulace není od toho, aby popisovala ideál, ale aby nastavovala minimální podmínky anebo mantinely, v nichž se má odehrávat odbornost. Také emočně zabarvená reakce těch, kteří v této otázce cítili ohrožení svých profesních existencí, byla častá. Sám jsem to nazval pojízdným cirkusem tezí věčného záměru zákona o sociálních pracovnících, neboť leckdy bylo komické sledovat, jak se bouří naši partneři v diskusích a vyslovují obavy z nastavení jasnějších pravidel.

Klidná, důstojná, avšak angažovaná, s velikou zkušeností ze své praxe sociální pracovnice na úřadě v Modřanech, tedy Úřadu městské části Prahy 12. S bohatou praxí z neziskového sektoru, kde se snažila naopak bourat leckdy nesmyslně nastavená pravidla a formální kritéria bránící skutečné pomoci ohroženým lidem. Příkladem mohou být byty s utajenou adresou, kde bylo problém vyhovět zákonem vymezeným podmínkám azylovému domu a současně zajistit, co obyvatelky těchto bytů potřebovaly. Byt není přeci azylovým domem, to v zákoně není...

Klidná, důstojná a angažovaná, se zkušeností životní i odbornou, byla nejen skvělou partnerkou při prezentaci záměru upravit sociální práci jako profesi samostatně, tak jak to mají jiné profese garantující obyvatelům některá ze základních práv (učitelé, zdravotníci aj.), ale také dovedla situaci odlehčit. Na co nikdy nezapomenu, je ten typ humoru, který bývá označován jako anglický. Existoval-li někdo, kdo Marii Vorlovou podceňoval v roli představitelky Rady pro rozvoj sociální práce z důvodu jejího původního vzdělání, nebo z důvodu, že nebyla vědecky titulována — rozuměj CSc. či Ph.D., pak spíše přecenil sebe. Její angažovanost nebyla hysteričnost. Její erudice se neprojevovala tím, že by dialekticky nebo teatrálně proti takovým lidem vystupovala. Domnívám se, že mnozí z nich do teď nezjistili, že se projevíli spíše jako hlupáci.

Po celou dobu od roku 2012, kdy jsem Marii Vorlovou poznal, až do jara 2014, kdy řekněme Ministerstvo práce, a sociálních věcí ustoupilo od aktivního prosazování profesního zákona, vystupovala jako sociální pracovnice, hájící zájmy klientů a profese, a vždy se snažila bourat stereotypy a klišé o sociálních pracovnících. Kdybych měl tu čest a byl spolupracovník Marie Vorlové z modřanské „sociálky“, nebo z preventivních služeb či z akademického prostředí, asi bych jí mohl daleko lépe vystihnout jako člověka. Jistě nechci, aby tento článek působil pateticky. Nechci vytvářet ikonu. Jako sociální pracovník vzděláním a ve výkonu makro praxe také jako státní zaměstnanec, který měl možnost být u opakovaného oživení diskuse o podmínkách pro výkon profese sociální práce, jsem stále přesvědčen, že sociální práce je sevřena v kleštích sociálních služeb a bývá zaměňována — dle potřeby — za jiné aktivity. Protože mi záleží na tom, aby mí kolegové mohli vykonávat svou práci dobře, byli adekvátně ohodnoceni a jejich profesním titulem nebyl označován ten, kdo bez etiky pouze plní literu zákonů a klienty může spíš poškozovat, jsem rád, že Marie Vorlová byla mým souputníkem. Ač po krátkou dobu, mnohému mě naučila. A tak považuji její odchod za ztrátu nejen osobní, ale i profesní.

A V SOCIÁLNÍM BYDLENÍ SE ANGAŽOVÁLY TAKÉ?

PAVLA KODYMOVÁ, FFUK

Má nejčastěji vracející se vzpomínka na Marii Vorlovou je, když jsme se před několika lety sešly v jedné příjemné kavárně a měly na pořadu probrat, co a jak kolem „profesního zákona“. Přišla jsem jako druhá a na kraj stolu opatrně plácla složku papírů, které se mi nepodařilo nacpat do kabelky. Na dotaz, spíše veden slušností, cože si to nesu, jsem vysvětlila, že historii meziválečné sociální práce. Zpočátku to vypadalo, že touto otázkou potrestala sama sebe. Pustila jsem se totiž do odpovědi poctivě... A hned prvním tématem byl odborný profil sociálního pracovníka na obci, následovaný metodami sebepropagace oboru a jeho představitelk. Netrvalo dlouho a Marie se změnila v aktivního diskutéra, a když jsem na otázku: „A v sociálním bydlení se angažovaly také?“ odpověděla kladně a popsala jak, překvapeně konstatovala, že je to podnes inspirující. Tu chvíli, kdy byla nadšená a zkoušela střílet další testovací otázky a já kontrovala popisem tehdejší teorie i praxe, si ráda vybavuji. Bylo to jedno z ujištění, že pátrání po historii našeho oboru se vyplatí.